

ANNA DZIEDUSZYCKA-MACHNIKOWA

CHRONOLOGIA MŁODSZEJ FAZY KULTURY LENDZIELSKIEJ W MAŁOPOLSCE NA PODSTAWIE MATERIAŁÓW ZE ZŁOTNIK, POW. PROSZOWICE

Streszczenie referatu wygłoszonego na posiedzeniu naukowym Zakładu Archeologii Małopolski Instytutu Historii Kultury Materialnej w Krakowie w dn. 24 III 1966

Cztery lata badań neolitycznego stanowiska osadniczego położonego na lessowej terasie wiślanej w Złotnikach, pow. Proszowice, dostarczyły między innymi obfitego materiału ceramicznego kultury lendzielskiej. Wstępna analiza pozwoliła wydzielić na tym stanowisku dwie grupy tej kultury.

Do grupy pierwszej i starszej należy zespół zabytków z jamy 47, w której duże fragmenty naczyń zostały przywalone zniszczoną konstrukcją glinianą wypaloną na polepe. Spośród wydobytych ułamków naczyń udało się zrekonstruować 9 form charakterystycznych dla starszej grupy kultury lendzielskiej w Złotnikach. Są to:

1. Dość duże naczynie o esowatym profilu z dużymi guzkami na największej wydętości brzuśca oraz małymi, podłużnymi guzkami pod krawędzią.

2. Pucharek z krótką, lejkowatą szyjką, z czterema podłużnymi guzkami pod krawędzią, dwoma guzkami spłaszczonymi na wierzchołku i dwoma małymi uszkami na największej wydętości brzuśca.

3. Naczynie o (prawdopodobnie) dość kulistym brzuścu, ze zwężoną szyjką, lekko rozwarte przy krawędzi.

4. Misa profilowana.

5. Pucharek na wydętej nóżce.

6. Pucharek na pustej nóżce, o silnie rozwartej czarce.

7. Jajowaty pucharek z załomem między krótką, kielichowato rozwartą szyjką a brzuścem. Naczynie to charakteryzują bardzo cienkie ścianki.

8. Duże, grubościenne naczynie o krótkiej, przewężonej szyi, lekko odwiniętej przy krawędzi.

9. Naczynie o baniastym, dwustożkowatym brzuścu i krótkiej, lejkowatej szyi. Naczynie zdobią płaskie guzki typu „główki nitów”, umieszczone pod krawędzią i na największej wydętości brzuśca.

Grupa starsza ze Złotnik zdaje się odpowiadać starszej fazie grupy ludanickiej na Słowacji i wykazuje wiele cech typowych dla słowackiej trzeciej fazy kultury lendzielskiej (typ Brodzany—Nitra).

Do drugiej, młodszej grupy kultury lendzielskiej w Złotnikach zaliczyć należy

zabytki z 12 obiektów, zawierających materiały nieprzemieszane. Dla tej grupy charakterystyczne są przede wszystkim dwa typy naczyń:

1. Naczynia bardzo zbliżone do mlecznika bodrogkereszturskiego, choć w proporcjach i niektórych szczegółach odbiegające od niego.

2. Waza szerokootworowa z uszkami pod krawędzią i występem plastycznym między brzuścem a szyją pod uszkami. Występ ten powtarza się również na naczyniach przypominających mleczniki oraz na pucharkach i misach. Poza występem charakterystyczne są również dla omawianego zespołu plastyczne zgrubienia krawędzi naczyń i podstaw pucharków na pustej nóżce. Analogiczne jak w Złotnikach typy naczyń wystąpiły w 8 grobach odkrytych w Wyciążach, pow. Kraków, na stanowisku położonym na tej samej terasie wiślanej, w odległości około 10 km od Złotnik.

Wyżej wymienione formy oraz cechy szczegółowe ceramiki nie występują w żadnej znanej dotąd grupie kulturowej eneolitu i są zapewne charakterystyczne dla miejscowej grupy kultury lendzielskiej, którą można by nazwać złotnicką. Grupa ta powstała pod silnym wpływem kultury bodrogkereszturskiej. Jak się zdaje, wpływ ten nałożył się na miejscowy odpowiednik starszej fazy grupy ludanickiej. W ten sposób powstała na lessach podkrakowskich lokalna grupa kultury lendzielskiej, odpowiadająca chronologicznie młodszej fazie grupy ludanickiej.